

SZÚRÓPRÓBA 3.

Mérték Médiaelemző Műhely

2016. június 08.

Szűrőpróba 3.

Társadalmi integráció ellenségképpel

Május 10-én került ki az MTVA és a Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. weboldalára a közszolgálati követelmények teljesülésének jelzőjéül szolgáló közérték-tesztrel kapcsolatos tájékoztató¹. A közszolgálati érték-teszt megalkotását és alkalmazását a 2015. január elsején hatályba lépett médiatörvény-módosítás írta elő a közszolgálati médiaszolgáltató számára, és a törvény alapján létrejött egy testület is erre a feladatra. A közérték-tesztről szóló szabályzat – a közszolgálati közzétartással összefüggésben nyilvánvalóan nem hozzáférhető, de a médiatörvény szerint² – egyebek mellett – a közszolgálati médiaszolgáltató újonnan indítandó és jelenlegi szolgáltatásainak közszolgálati jellegét és értékét kell vizsgálni a tesztelés során. Az mtva.hu és dmsz.hu oldalon nyilvánosságra hozták az európai közszolgálati médiaszolgáltatókat tömörítő szervezet (EBU) ezzel kapcsolatos előírásainak összefoglalását³, amelyek között szerepel, hogy a közszolgálati követelményeinek vizsgálata során (a függetlenség értékelésekor) „kiemelt szerepet kap ... a műsorszerkesztői döntések meghozatalának szabályozása. Ezen túl központi kérdés még, hogy milyen mértékben bírja a társadalom, a közönség bizalmát az adott médium, illetve tevékenysége mennyiben szolgálja a demokratikus diskurzust.”

Jelen szűrőpróba megállapításai szerint – legalábbis a közszolgálati televízió hírszolgáltatását illetően – nem éppen a demokratikus nyilvánosság az a terep, ahol a közmédia a társadalmi diskurzus elősegítése érdekében dolgozik.

Ettől persze az önbevallásos vagy a közmédia-szolgáltató által megbízott szakértők által lebonyolított közszolgálati érték-teszt még kimutathatja, hogy a közmédia a köz javára, a közérték szempontjai szerint működik. De annak értékelése nem a mostani elemzés témája.

A vizsgálat tárgya a 2016. május 25-én 18.00 és 19.30-kor sugárzott két Híradó volt. Előljáróban annyit elmondható róluk, hogy a szokásos migráns tematika feldolgozása némiképp lerövidült, a közvetlenül a bevándorlásról, a menekültekről szóló tudósítások ideje csökkent, ám a szokásos befolyásolási technikával, mint az össze nem tartozó dolgoknak az ok-okozatkénti összekapcsolása, sikerült a hírműsorok több mint egyötödében a kormány elvárásainak megfelelő bevándorlás ellenes, manipulatív, riogató „híradásokat” a nézők elé tárni. Szemben a közszolgálati hírek, időszériú politikai műsorok sokoldalúságának, tárgyilagosságának és kiegyensúlyozottságának, a vitatott kérdések ismertetésének, a vélemények, nézetek sokféleségének bemutatására vonatkozó, a Közzétartási kódexben zsinórmértékül szabott elvekkel.

¹ <http://dmsz.hu/kozertek>

² 2010. évi CLXXXV. törvény a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról –

100/B§. 1) A közszolgálati médiaszolgáltató szolgáltatásainak közszolgálati jellegét és értékét, valamint a médiapiac sokszínűségére gyakorolt hatását köteles megvizsgálni és ellenőrizni.

(2) A közszolgálati érték vizsgálatának részletszabályait szabályzatban kell rendezni, amelyet valamennyi, az eljárásban érintett szervezet vagy testület közösen fogad el, a közszolgálati médiaszolgáltató kezdeményezésére és koordinációjára mellett.

(3) A (2) bekezdés szerinti szabályzat megalkotása és valamennyi módosítása során figyelemmel kell lenni a törvény rendelkezéseire, a Kódex előírásaira, valamint az Európai Unió és az Európa Tanács vonatkozó ajánlásaira, előírásaira.

³ <http://dmsz.hu/58-dunamsz/dunamsz-kozertek/292-a-european-broadcasting-union-eloirasai-es-velemenye-a-kozertek-tesztrel-kapcsolatban>

Aki elválaszt, és ami összeköt

A közszolgálati médiaszolgáltatás egyik fontos célja a nemzeti összetartozás és a társadalmi integráció elősegítése, megerősítése. Olyan műsorokat kell készítenie, amint ezt a Közzszolgálati Kódex is rögzítette⁴, amelyek potenciálisan az egész közösséghez, nemzetéhez szólnak, és amelyek kifejezik tagjaik együvé tartozását. Ez a „szimbolikus médiaszolgáltatás” minden nemzeti közösség alapvető érdeke, hiszen egy társadalom csak akkor működhet jól, ha az adott közösség tagjai együttműködnek egymással. A médiaszolgáltatás során azt kellene bemutatnia, hogy mik azok a közös pontok, amelyek mentén egy nemzetéhez tartozás érték, és milyen módon működhetnek együtt a társadalom tagjai és egyedi jellemzőkkel is rendelkező közösségei egymással, hogyan ismerhetők meg a különböző demokratikus vélemények, amelyek végső soron a sajtószabadság gyakorlása során hozott folyamatos döntések eredményeképpen alakítják a közéleti-politikai teret és a magánszférát. **A mai közmédia a közösségi identitás, a társadalmi kohézió erősítését nem valamely közös érték, értékek mentén, hanem egyértelműen a kormány szándékának, a kormány identitáspolitikájának megfelelően valami ellenében próbálja megvalósítani.**

A migráció témakörének tálalása jó példa erre. A fél nyolcas híradóban 6 perces (a koraestiben rövidebb, 3 perces) összeállítást láthattunk arról, hogy az idomeni tábor bezárása után a menekültek egy része nem a hivatalos görög befogadó állomások felé veszi az irányt, hanem Szerbiába, majd Belgrádon keresztül – embercsempészekkel vagy menetrend szerinti buszokkal - a magyar határ felé indul, ahol vagy megpróbálnak illegálisan átjutni, vagy várakoznak a kerítés tövében. Megtudhattuk, hogy szerb lapok szerint a magyar határnál kialakulhat egy „kis Idomeni”, mert Magyarország naponta 30 embert enged be az országba, de több százan jönnek. Kapcsolták a tudósítót Röske mellől, aki megerősítette, hogy a korábbi időszakhoz képest már többször annyi bevándorló rostokol a határ melletti sátoztáborban. A műsorvezető kérdésére, miszerint ha nem lenne kerítés, akkor ez a tábor sem lenne ott, az újságíró elmondta, hogy minden bizonnyal az emberek akkor továbbjönnek Magyarországra, de a kerítés ebben megakadályozza őket. Arra várnak most, hogy legálisan léphessék át a határt, és menedékjogot kérjenek.

Arról is beszámoltak, hogy nemcsak ezen a szárazföldi úton kísérelnek meg eljutni Európába a bevándorlók, hanem Olaszország felé hajón is. Egy hét alatt már hatezer embert kellett kimenteni az olasz parti őrségnek a Földközi-tengeren. Líbiában pedig az ENSZ becslései szerint akár egymillió bevándorló is várakozhat.

Az egyértelmű üzenet tehát: megállíthatatlannak tűnik a migrációs áradat, amely ellen a kormány igyekszik megvédeni az országot, ám vannak, akik ennek ellenében, a kormányzati erőfeszítések és a nemzet ellenében dolgoznak, ellenzéki és migráns párti civil szervezeteket hoznak létre és támogatnak – ez a Soros Györgyhez köthető háttérhatalom. Ahogy ez a migráns híreket közvetlenül követő hírekből kiderül.

A kiegyensúlyozott és sokoldalú tájékoztatás követelményei szerinti információ átadás még csak **nyomokban sem volt tapasztalható**, a téma alapos körüljárása helyett más médiumban már nyilvánosságot kapott politikusi véleményeket és kinyilatkoztatásokat fűzött össze a műsor. Vizsgálataink során már több alkalommal észleltük azt a műsorkészítési gyakorlatot, hogy a közhíradó a konfliktusos ügyekre nem reflektál, maga nem készít saját gondolatokat megfogalmazó híradást, hanem előszeretettel használ más sajtótermékben már feldolgozott témát, kész alapanyagot összeállításai során. **A saját „hozzáadott érték” gyakorta csak annyi, hogy a meglévő információk**

⁴ Közzszolgálati Kódex – Mire jó a közzszolgálati médiaszolgáltatás?

között manipulál, azaz a közreadáskor szelektíven válogat: a kormányzati vélt vagy valós elvárásoknak megfelelő közlendőt hirdeti, másokat meg elhallgat.

A május 25-i hírműsorokban is ez történt. A migrációs összeállítást közvetlenül követő híradás elején a képernyőre tették Lázár János kijelentését, miszerint **titkosszolgálati jelentések bizonyítják Soros György magyarországi befolyását**. A műsorvezető is Lázár állításával vezette fel az anyagot, *(Titkosszolgálati jelentések is bizonyítják, hogy Soros György áll a hazai ellenzéki bevándorlaspárti szervezetek mögött, erről beszélt Lázár János egy interjúban. Még azt is hozzátette, hogy nincsen olyan migránspárti ellenzéki szervezet, amelyik mögött ne Soros György pénze lenne.)* És hogy biztosan tudjuk, kivel is állunk szemben, még azt is hozzátette: „A magyar származású milliárdos korábban többször kijelentette, hogy szerinte Európának évente egymillió menedékkérőt kellene befogadnia.” Az összeállításban csaknem teljes egészében az atv.hu oldalon olvasható – a köztvézés felirattal azonos című – írást⁵ ismertették. A híradás feldolgozás csak egy – lényeges - elemében tért el az online cikktől: míg az atv-s szövegben a miniszter álláspontját megkérdőjelező, árnyaló kérdések is szerepeltek, a köztvézés ezeket kihagyta, és kétely nélküli szentenciákat közölt arról, hogy a teljes hazai migránspárti civil szférát Soros György befolyásolja. „Vannak olyan titkosszolgálati jelentések, amelyek alapján ez az állítás direktbe is bizonyítható” – idézték a tudósításban Lázárt, és ez az állítás feliratban is megjelent, ám a mondatnak a cikkben olvasható befejezése már lemaradt a képernyőről: „**de ezek értelemszerűen nem publikusak**”. Ez az elhallgatás egyértelmű manipulációnak tekinthető, hiszen ebben a kontextusban egészen más értelmezést nyert a szöveg. A miniszter kijelentése mesei fordulat, mivel a jelentések nem publikusak, az állítás nem igazolható. Aki nem hiszi, járjon utána – ha tud. A köztvézések nem találták úgy, hogy nekik ezzel kapcsolatban dolguk lenne, hogy a kiegyensúlyozott tájékoztatás velejárója az ügyek és történések, a vitatott kérdések alapos feltárása, kiderítése.

Különösebb utánajárást nem igényelt a közmédiától a Soros által vezérelt háttérhatalom felfedése sem, hiszen a következő „híradásban” – a szokott módon - a 888.hu egyik cikkére hívták fel a figyelmet (felirat: **888.hu: Alapítványokat, politikai pártokat, médiumokat is támogat Soros György**) – az internetes kormánypárti médium felsorolta azokat a civil szervezeteket, pártokat és médiumokat, amelyeket Soros szponzorál. Nevek nem hangzottak el, de a képernyőn a weboldalról jól olvashatóan megjelenítették a 888.hu által összegyűjtött szervezeteket. A munkát ismét más végezte el, a **kormányközeli médiumok munkamegosztásában a közhíradónak annyi feladata volt, hogy lehetőséget biztosítson a nagyobb nyilvánosság elérésére**.

És – a közösségi kohézió erősítése jegyében - a közös ellenség keresés még nem ért véget: következett az európai és magyar baloldal ekézése. Röviden beszámoltak arról, hogy az MSZP a bajor szociáldemokratákkal tárgyalt, és a megbeszélésen szóba került a migránsválság, amellyel kapcsolatban az MSZP elnöke hangsúlyozta, segíteni akarnak a bajban lévőknek, de ehhez közös európai fellépésre van szükség.

A Közzolgálati kódex rögzíti, hogy a közzolgálati médiaszolgáltató arra törekszik, hogy az időszerű politikai eseményekhez kapcsolódó műsorok során a pártok eltérő álláspontjai a nézők vagy a hallgatók számára megismerhetőek legyenek. Bár egy baloldali pártok közötti nemzetközi találkozó nem tartozik feltétlenül a vitatott politikai kérdések közé, amellyel kapcsolatban az eltérő pártvéleményeket fel kellene tárni, a köztvézés most szem előtt tartotta a hivatkozott iránymutatást,

⁵ Lázár: titkosszolgálati jelentések bizonyítják Soros magyarországi befolyását

Lázár: titkosszolgálati jelentések bizonyítják Soros magyarországi befolyását

http://www.atv.hu/belfold/20160525-lazar-titkosszolgالاتi-jelentesek-bizonyitjak-soros-magyarorszag-i-befolyasat?utm_source=mandiner&utm_medium=link&utm_campaign=mandiner_201605

és a Fidesz közleményének ismertetése nem maradt el. A kormánypárt szerint az MSZP ezzel a találkozóval megkezdte a migránsok kényszerbetelepítésének az előkészítését, pedig azt „a magyar embereknek kell eldönteniük a népszavazáson, hogy kikkel akarnak, vagy kikkel nem akarnak együtt élni”. Így világossá vált, hogy a baloldali párttalálkozóról szóló tudósítást sem szánták valódi tájékoztatásnak, csak azért szerkesztették a hírek közé a szocialisták programját, hogy ezúttal is elhangozhasson a kormánynak a népszavazás fontosságát súlykoló álláspontja.

A háttérhatalom ügködéséről szóló beszámolókkal súlyosbított migránsszózás, az integrációs erőt a közös ellenség keresésben megtaláló médiaszolgáltatás kétséget sem hagyott afelől, hogy a közszolgálati hírszolgáltatás egyedüli célja, hogy a kormány kívánalmainak megfelelő üzenetekkel bombázza a nézőket annak érdekében, hogy a vitatott társadalmi kérdésekben, a közérdeklődésre számot tartó eseményekkel kapcsolatos véleményük kialakításában erős kormánypárti muníciót kapjanak.

Siker hátán siker – meg egy kis manipuláció

A közíradókban közölt összeállítások jól meghatározható része a kormányzati sikerekről, gazdasági fejlődésről, vélhetően kedvező fogadtatásban részesülő intézkedésekről szóló pozitív hangú tartalmak. Amint az eddigi szűrőpróbák során tapasztaltuk, ezeknek a jó híreknek mégsem lehet felhőtlenül örülni, mert a figyelmes szemlélő számára kibújik a szög a zsákból, hogy a bemutatott intézkedések, a sikerek nem olyan egyértelműen nagyszerűek, csak a manipulatív feldolgozásmóddal ezt próbálja elhitetni velünk a köztelevízió. A tájékoztatás bizony gyakorta propagandává válik, így nem elégíti ki a közszolgálati médiaszolgáltatástól elvárható kiegyensúlyozott, pontos, alapos, tárgyilagos, sokoldalú, időszerű, megbízható és felelős hírszolgáltatás követelményeit.

A manipuláció egyik szokványos eszköze a nagyot mondás: a féligazságot addig növelik, fújják, míg egy szép nagy lufi nem kerekedik belőle, amelynek a valósághoz csak mérsékelten van köze.

A fél nyolcas híradó beszámolt arról, hogy a KSH legújabb jelentése szerint **tovább nőtt a boltok forgalma márciusban, öt és fél százalékos volt az emelkedés a tavaly márciusihoz képest.** (Címként is ezt olvashattuk feliratban a képernyőn.) A műsorvezető azt is kiemelte, hogy immár 33 hónapja **folyamatos ez a bővülés**, a kormány szerint köszönhetően annak, hogy egyre többen dolgoznak, és az átlagfizetés is folyamatosan emelkedik.

A KSH jelentés azonban nem egészen így fogalmazott. A Statisztikai Hivatal közlése az MTI hírében a következő címet viselte: **KSH: márciusban alig lassult a kiskereskedelmi forgalom növekedése.**⁶ A

⁶ KSH: márciusban alig lassult a kiskereskedelmi forgalom növekedése

Budapest, 2016. május 25., szerda (MTI) - Márciusban kissé lassult a kiskereskedelmi forgalom éves növekedési üteme, a naptárhatástól megtisztított adat szerint a bolti forgalom volumene 4,2 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit az előző havi 6,6 százalék után - erősítette meg a részletes adatok alapján második becslésében a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) szerdán.

A forgalom folyamatos növekedése harmincharmadik hónapja, 2013 közepe óta tart. A nyers adat szerint a forgalom növekedési dinamikája a februári 6,7-ről 5,5 százalékra mérséklődött. A kiigazított és a nyers adat közötti eltérést a húsvéthatás okozta - állapította meg a KSH.

Az előző hónaphoz mért lassulást az élelmiszerek és az üzemanyagok fogyasztásának lefékeződése okozta. Az élelmiszerek naptárhatással korrigált forgalma márciusban 1,9 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit, a februári 4,9 százalékos növekedés után. A húsvéthatást mutatja, hogy a nyers adat szerint a növekedés változatlanul 4,9 százalékos volt. Az üzemanyag-fogyasztás éves növekedési üteme 9,1 százalékról 5,0 százalékosra mérséklődött a kiigazított adatok szerint. A nem élelmiszerjellegű termékek eladási volumene márciusban is 7 százalékosnál nagyobb, 7,6 százalékos növekedést mutatott. Ezen belül a csomagküldő és internetes áruházak forgalma táplálta a bővülést 55,1 százalékos növekedéssel. Az átlagosnál kisebb növekedést mutatott a bútork és műszaki cikkek forgalma (3,1 százalék) a könyvek, számítástechnikai és egyéb iparcikkek eladása (3,9 százalék), a használtcikk értékesítése (3,5 százalék). Egyedül a gyógyszerek és gyógyászati termékek értékesítése közelítette meg a csoport átlagát 7,4 százalékos növekedéssel, az illatszerek eladási volumene a

hírből aztán kiderült, hogy márciusban lassult a kiskereskedelmi forgalom éves növekedési üteme, a naptárhatástól megtisztított adat szerint a bolti forgalom nagysága 4,2 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbit az előző havi 6,6 százalék után. A nyers adat szerint a forgalom növekedési dinamikája a februári 6,7-ről 5,5 százalékra, a tisztított adat szerint pedig 4,2 százalékra mérséklődött. (A naptárhatást azért kellett a mérvadó becslésnél figyelembe venni, mert idén márciusra, míg tavaly áprilisra esett húsvét, így az ünnepek előtti nagyobb mértékű forgalmat ki kellett vonni az összehasonlításkor.)

Ez azonban már nem érdekelte a közírádót. Nem hamisított ugyan, de manipulált, csúsztatott. Össze nem vethető adatokat használt fel a sikeres kormánypolitika eredményeinek a bizonyítására. Hiszen mennyivel jobban mutat az 5,5 százalékos forgalom növekedés a 4,2 százalékos helyett! Főként, ha azt pedig elhallgatja, hogy a bővülés üteme csökkent, a fogyasztás lefékeződött. Tájékoztatása nem volt pontos, megbízható, tárgyilagos, inkább megtévesztő és kódósító. Lényeges információt hallgatott el ahhoz, hogy a gazdasági teljesítményt jelző adat a dicsőségtáblára felkerüljön.

Gyerekek a propagandában

A mindenki által várt jövőbeli beruházások, az alapkő letételek bemutatása hálás téma a közszolgálati televízió számára, hiszen nem igényel tényfeltárást, kutató munkát. Ráadásul nem kell tartani attól sem, hogy a híradás ne a nézők közmegeledésére szolgálja.

Az M1 esti híradójában a tolnai és sümegi tanuszoda alapkő letételéről közzétett összeállításnak azonban mégsem örülhettünk maradéktalanul.

A Közszolgálati kódex a kiskorúak szerepeltetésével kapcsolatban iránymutatásként megfogalmazza⁷ a figyelembe veendő legfontosabb elvet, mely szerint „nem szabad őket megtéveszteni, kihasználni.” A gyerekeknek a különböző ceremóniális alkalmakon, ünnepélyeken történő szerepeltetése a magyar politikai tradíció – nem biztos, hogy követendő – része, de az elfogadható gyakorlat, ha ilyenkor – a szükséges hozzájárulások beszerzését követően – a médiától függetlenül szervezett eseményen előadott műsorból részleteket ad, vágóképeket használ a televízió. A tanuszoda programról szóló tudósításban azonban ennél tovább ment a köztévé.

Szakított azzal a műsorkészítői hozzáállással, hogy csak tudósít a történelekről, a színesebb híradás érdekében maga kreálta az esemény egy részét. Míg a tolnai alapkő letételen részt vevő vagyongazdálkodásért felelős helyettes államtitkárt nem szembesítette az interjúban elhangzott nagyvonalú – de statisztikai adatokkal alá nem támasztható – kijelentésével, miszerint az uszodaépítést – többek között – az indokolja, hogy „nagyon jelentős demográfiai változás következett be az elmúlt időben, nagyon megnőtt a gyermeklétszám”, a sümegi alapkőletételénél nyilvánvalóan maga aktiválta az ott lévő csapatnyi óvodást, hogy mondják kórusban egyenesen a kamerába: „**alig**

februári 13,7 százalékos növekedéssel szemben 4,7 százalékkal emelkedett az egy évvel korábbihoz hasonlítva. Az első negyedévben 4,7, a naptárhatástól megtisztított adat szerint 4,3 százalékos volt a kiskereskedelmi forgalom növekedése - közölte a KSH.

⁷ Közszolgálati kódex – G) A gyermekkorúak védelmével és támogatásával kapcsolatos feladatok ellátásának elvei

...

A gyerekek médiabeli szerepeltetések a közszolgálati médiaszolgáltató különös gondossággal jár el. Szerepeltetésük előtt a közszolgálati médiaszolgáltató kikéri a gyermek, a szülő, a gondviselő vagy törvényes képviselő, illetve tanítási időszakban – indokolt esetben – az iskolai osztályfőnök hozzájárulását is. A kiskorúak szereplésénél figyelembe veendő legfontosabb elv, hogy nem kerülhetnek túlzottan vagy indokolatlanul a nyilvánosság középpontjába, nem lehet őket kitenni megaláztatásnak, nem válhatnak nevetségessé, nem szabad őket megtéveszteni, kihasználni. ...

várom, hogy nyáron jöjjünk már úszni!!! Ez természetesen üde színfoltja lehet a tudósításnak, de az nem elfogadható magatartás a közírádósoktól, ha félrevezetik a kicsiket.

Az összeállítás ugyanis a gyerekek felkiáltása után így folytatódott: **„Ha idén még nem is teljesül az óvodások vágya, jövőre már biztosan lubickolhatnak az új sümegi uszodában**, aminek alapkövét a régi, 10 éve bezárt strand helyén rakták le...”.

A műsorkészítő nyilvánvalóan tudta, hogy nyárra még nem épül föl az uszoda, tehát biztosan nem mehetnek az ovisok úszni, ennek ellenére ezt a kívánságot mondatta ki velük. Ezzel megtévesztette őket, kihasználta a szereplési vágyukat, ami a Közzolgálati kódex szerint is elfogadhatatlan. A gyerekek kívánságának apropóján hangzottak el részletek a tudósításban a kormány nemzeti köznevelési infrastruktúra fejlesztési programjáról, amelynek keretében 78 beruházást, köztük 24 uszodát, 5 iskolát terveznek megvalósítani.

A két alapköő avatás valójában egy kampány része volt, egy patyomkin alapköő letétel, amint ezt a Sümegen időkapuszulát elhelyező Fónagy János államtitkár elárulta: az engedélyeket már beszerezték, a munka megindult mindenhol az alapköő letételektől függetlenül.

Az ünnepélyes aktusra politikus beszéddel, műsorral, gyerekekkel persze szükség volt, hogy a köztelevízió keresztül így országos hírverést kapjon a sportot támogató kormány tanuszoda programja.

És a propaganda működött, a gyerekek bizalmával pedig visszaélt a köztelevízió.